Any I. Núm. 9. - Dijous 28 març 1929

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

BIBLIOTECA P. ARÚS

L'interès pel teatre català es manté viu: la nombrosa votació del Premi MIRADOR ho demostra

Resultat del Premi MIRADOR

La votació ha estat un èxit: 3,272 persones han expressat llur opinió

La Florista de la Rambla d'Alfons Roure guanya per 849 vots

El nostre concurs ha estat un èxit, del qual, incorrent en frases fetes de reconeguda exactitud, podem dir que ha superat les nostres esperances i les de tothom.

Els escèptics eren nombrosos, però els resultats de dissabte ja varen esvair l'escepticisme. La gent votava i votava amb interès, i davant d'aquest fet no hi hagué més remei que reconèixer que el públic s'havia pres amb interès el nostre concurs.

El dissabte a la nit ja no havia escèptics. Autors i empreses estaven ja una mica nerviosos i reconeixien que el concurs tenia un interès real. En una tertúlia on hi havia només gent de teatre s'arribà a dir que aquest sistema de concurs tenia més valor que un concurs amb jurat. Es tindria — deien — una idea molt aproximada del gust del públic.

De totes maneres ha estat posada la primera pedra per a una altra vegada. És evident que hi ha detalls a corregir i que l'organització actual pot ésser perfeccionada, però en essència, segons ha demostrat l'interès del públic i els resultat, aquesta mena de plebiscits són de bona llei i plens de suggestions.

Han votat més de tres mil persones, nombre molt respectable i que pot ésser segurament doblat i potser triplicat l'any que ve. Potser caldrà estudiar la idea de fer un taquillatge especial, en el qual el número de vots seria imponent.

Els escèptics creien que no obtindríem més d'un centenar de vots a cada teatre. El resultat és realment encoratjador. Per la nostra part, ens hem abstingut de fer propaganda en els altres diaris per a evitar que el concurs tingués un caràcter de publicitat. Es pot, doncs, assegurar que aquests tres mil vots representen l'opinió de tres mil entusiastes del teatre català, xifra que, per a enquadrar una campanya en pro d'aquest art popular, és realment extraordinària.

També caldrà procurar, si el concurs es fa una altra vegada, puguin votar certs sectors de públic molt sensibles que tenen abonament en determinats dies de la setmana. Si això hagués estat possible, veuríem considerablement millorats els resultats d'alguns autors veritablement populars, entre ells Carles Soldevila, que no ha tingut la votació que correspon a la importància del seu públic.

Caldrà ara estudiar els resultats obtinguts, comparar aquests resultats amb el nombre de representacions que s'ha fet de cada obra i la varietat de programes que oferia cada teatre.

Encara hi hauria potser una altra consideració a fer; valdria la pena d'aclarir quina política ha fet el públic dels tres teatres, si s'ha dispersat i si cadascú ha seguit el seu impuls, o si el públic ha sabut fer una política.

En aquest moment es impossible estendre's en consideracions i detalls. Consti només que el nostre teatre no és mort com diuen. És necessari que tots ens en fem càrrec, que anem al teatre, que siguem exigents i que els autors facin un esforç per a renovar-lo, feina que no s'oposa gens al gust del públic.

Ens cal ara donar les gràcies a tots els que han contribuït a l'èxit del nostre concurs, en primer terme a don Manuel Ribé, cap de la Guàrdia Urbana, que ens ha donat tota classe de facilitats, i s'ha mostrat molt amable amb nosaltres i va tenir l'encert de nomenar, per vigilar la votació, individus de la Guàrdia Urbana tan zelosos com els senyors Joaquim Morales, Agustí Fuertes, Joan Sunyol, Josep Ramírez, Fulgenci Fontecha, Joan Mir, Antoni Figueras, Felicià Nasarres, Juli Mediavilla, Francesc Díaz, que amb tanta d'eficàcia i de zel vetllaren les paneres de votació, donant la seva presència una garantia de serietat a l'acte. Hem d'agrair també les facilitats donades per les empreses dels teatres Espanyol, Novetats i Romea, la simpatia dels diaris que han donat compte del nostre concurs i l'interès demostrat pels 3.272 votants.

A les pàgines 4 i 5 segueix la informació del Premi.

A Barcelona, el dia 25 de març de 1929 i en el local social de MIRADOR, s'ha procedit a l'escrutini dels vots emesos pels assistents als teatres Espanyol, Novetats i Romea en les sessions del dissabte, dia 23, a la nit, i diumenge, dia 24, tarda i nit, per atorgar el «Premi MIRADOR», d'acord amb les bases publicades en el setmanari d'aquest nom. Fet el recompte de vots pel senyor Màrius Gifreda, assistit dels senyors Joaquim Palahí com a representant de l'Empresa del Teatre Espanyol, Evarist Pallac com a representant de l'Empresa del Teatre Novetats i Alvar Llausí com a representant de l'Empresa del Teatre Romea, la votació ha donat el següent resultat:

La Florista de la Rambla, Alfons Roure	849
Les llàgrimes d'Angelina, Josep Maria de Sagarra	781
Qui no és amb mi..., Ramón Vinyes	321
Els fills, Millàs Raurell	233
Quan el cor parla, Bernat Duran	147
La Glòria, Mossèn Ramón Garriga	121
Els tres tambors, Salvador Bonavia	119
La bruixa blava, Juli Vallmitjana	105
La perla de la Virreina, Alfons Roure	81
Mamà política, Pompeu Crehuet	75
En Pere sense por, Josep Maria Folch i Torres	74
La tia d'Amèrica, Carles Soldevila	64
Pirateries, Ambrosi Carrión	59
La Mary Pickford del carrer de l'Hospital, G. A. Màntua	42
El testament de l'Abadal, A. Artís i R. Llates	40
L'ajudant del marit, J. Vallescà	32
Dones, dones, Joaquim Montero	29
Carlets, home de molts oficis, Pompeu Crehuet	23
La caputxeta vermella, Salvador Bonavia	21
Paies i calés, N. Oliva	9
Daniel o l'optimisme, Avelí Artís	6

La suma d'aquests vots junt amb 41 vots anullats per no reunir les condicions necessàries fan els 3.272 vots que contenien els onze paquets, un per cada sessió en què hi va haver votació, entregats pel senyor Manuel Ribé, cap de la Guàrdia Urbana de Barcelona, que es va fer càrrec dels vots fins a l'hora de l'escrutini.

Firmen: Màrius Gifreda, Joaquim Palahí, Evarist Pallac i Alvar Llausí.

ALFONS ROURE, el guanyador del Premi

LA VOTACIÓ

Al Teatre Espanyol

En cap de les tres funcions fetes en aquest teatre va haver-hi «calderada» completa. No obstant, en la sessió del diumenge a la tarda el nombre insignificant de vots no està en relació amb el taquillatge: al teatre hi havia molta gent, però molt districte V. Segurament el públic de la tarda era d'inferior qualitat al del diumenge a la nit. Una vegada més sembla demostrar-se que les classes menys cultivades són les més abstencionistes.

Però a cada sessió hi havia grups de partidaris d'En Roure que feien una discreta pressió als amics, detall que demostra que En Roure és avui l'home més popular del Paral·lel, districte que abans era de l'Amichatis.

En algunes ocasions es varen organitzar algunes «rodes» que pogueren ésser fàcilment desviades. Però tot això era de bona fe i també era de bona fe el gest de tres o quatre ciutadans que varen tirar a la panera un paquet de paperetes, les quals, naturalment, varen ésser tretes de la panera.

Molts obrers entraven ja amb llapis a la mà, disposats a senyalar l'obra de la seva predilecció.

No és exagerat de dir que l'Espanyol semblava un collegi electoral. En la sessió de la nit del dissabte feien *La Florista de la Rambla,* el diumenge tarda i nit feien vodevils francesos del més esquinçats.

Al Teatre Novetats

En el Teatre Novetats el dissabte a la nit la votació va ésser unànime. Sobre unes 200 persones que assistiren a la sessió es varen recollir 150 vots. Vàrem poder de seguida endevinar que Sagarra s'enduia els sufragis de la majoria. També Vinyes amb *Qui no és amb mi...*

El diumenge a la tarda, dues sessions. Molta més animació. Des de les tres començaren a entrar al teatre criatures amb els seus acompanyants i uns quants homes sols. Molt element castellà i més indiferència que la nit anterior, ja que de 154 que, com hem dit, érem, es van trobar 150 butlletins, i en canvi amb més de mig pati ple s'arribà tot just als 272. El públic dels pisos superiors, en general, no va votar; es veu que són masses graons per un sol vot.

A la sessió de les sis el teatre estava ple. Va haver-hi lluita, discussions, quasi baralles. Els guàrdies urbans van haver d'intervenir. Els partidaris de Vinyes movien més avalot que ningú. Criticaven, comentaven i feien també la seva miqueta de... propaganda.

En aquesta sessió els vots arribaren a ésser més de 600. L'element femení votà amb molt plaer. Gosaríem a dir que unànimement per En Sagarra.

A la nit del diumenge vàrem tornar a la calma. Menys de mig teatre, però bons electors. (*Segueix a la pàg. 4.*)

MIRADOR INDISCRET

Personalitats a l'Espanyol

Els representants de MIRADOR que varen controlar les votacions al teatre Espanyol estaven admirats de veure entrar tantes personalitats.

A la nit feien un vodevil amb molta sal i pebre, el «non plus ultra» dels vodevils, amb llits a l'escena i deshabillés.

Doncs bé podem dir que en aquesta sessió — i no ens escandalitzem, ni fem un anunci al teatre — hi havia moltes i molt notables personalitats de la nostra literatura, i no pas de la literatura del districte V, sinó de la més ortodoxa, bona i seriosa. Hi havia autors dramàtics, poetes i periodistes d'extrema dreta i extrema esquerra. Entre els crítics hi havia homes tan ponderats com el senyor Bernat i Duran, del qual, piadosament pensant, volem creure que disposat a estudiar profundament tots els aspectes del teatre no vol prescindir, i fa bé, d'un aspecte tan important com és el vodevil i d'un teatre de tan caràcter com l'Espanyol.

Les coaccions

Va haver-hi coaccions? Més o menys, és evident. Però més que coaccions a la voluntat, dirigides generalment als analfabets, es feien coaccions a la intel·ligència. Alguns ciutadans intentaven convèncer els altres sobre la bondat d'un argument.

En certs moments va haver-hi mitges disputes a favor d'alguna determinada obra, disputes que, naturalment, sempre acabaven bé.

A l'Espanyol un elector explicava a altres dos l'argument del «Qui no és amb mi», i deia.

— Mira, és un drama on gairebé només hi surten capellans. Al primer acte n'hi ha catorze o quinze i tots llegeixen, estudien, estudien la carrera de capellà. I resulta que n'hi ha un que es pren l'Evangeli al peu de la lletra i, és clar, tot li surt malament perquè els altres no s'ho prenen amb tanta bona fe.

— Que està bé això. Que n'és de veritat — exclamaven els altres dos electors.

Vàrem creure que el resultat d'aquesta conversa seria tres vots a favor d'En Vinyes.

Cal fer esment que el poeta Ramon Vinyes va sostenir a Novetats una conversa molt animada. Seria, però, injust de dir que feia coaccions.

Un vot de qualitat

A Romea va presentar-se a votar un ciutadà. Ningú no li preguntava res. L'home va voler, però, fer públic quin era el seu vot.

— Voto per *La Florista de la Rambla,* no per l'obra en conjunt; només per aquella relació del segon acte, que ella explica que l'han deshonrada... Allò val totes les pessetes. Vaja, que no hi ha res millor!

Les apostes

El diumenge al vespre, en saber-se els darrers resultats, els que s'havien apuntat les xifres de totes les sessions dels tres teatres feien curioses apostes sobre el resultat definitiu.

La notícia que a l'Espanyol havien sortit durant la sessió de la nit 516 vots de la panera, havia fet minvar l'entusiasme dels sagarristes. Els amics d'En Sagarra estaven molt engrescats a la tarda amb el resultat de Novetats. En saber-se el resultat de l'Espanyol, un grup deia a un altre grup:

— Us donem En Sagarra per 30 duros.

— Doncs jo, En Sagarra encara el faria per més de 100 duros.

— Vaja, jo en daria més de la meitat dels 400 duros.

Altres calculaven per vots.

— Faig 1400 vots a En Sagarra.

— Doncs jo crec que en Roure tindrà un 60 per 100 del total de vots.

Totes aquestes converses s'acabaven jugant-se un sopar.

Molts d'aquests sopars eren fixats pel dilluns.

Les juguesques tenien la particularitat d'assegurar un sopar, guanyés qui guanyés.

El vot d'En Rossinyol

En Rossinyol va votar a Romea. Va fer portar la candidatura per un amic, candidatura oberta.

Doncs bé: En Rossinyol, ja ho podem dir, va votar «La Glòria» de Mossèn Garriga.

Això no va sorprendre ningú. Un amic nostre va dir:

— En Rossinyol ha votat «El Místic».

Al cap de poca estona va venir la senyora Rossinyol i va dir que votava «Mamà política» perquè, «diguin el que vulguin, la trobo molt humana».

Visites als col·legis electorals

Molts autors varen seguir tots els teatres durant totes les sessions. Per cert que alguns feien entrar els amics al cafè i, com aquell qui res, els pagaven una copeta. La qüestió és cultivar la popularitat. L'elector té tant prestigi!

Els vots dels amics

És curiós de fer constar que els intel·lectuals que tenen relació amb els autors dramàtics no votaven a conseqüència d'una opinió crítica: votaven l'amic.

Un d'ells, crític eminent, ens deia mostrant-nos la candidatura:

— Ara no vota el crític: l'amic vota l'amic.

I la gent menys eminent, gens eminent, feia aproximadament igual.

Encara diran de les rancúnies i els odis dels intel·lectuals.

Ciment armat?

L'època del ciment armat. Aquesta designació, per anomenar la nostra, figurà entre les que recollí una enquesta estrangera.

Vegeu com a tot arreu el ciment armat és adoptat, sobretot en les grans construccions. Vegeu-ho a Barcelona mateix.

Ara mateix, davant de la casa del senyor Pich i Pon, hom fa unes obres importantíssimes a base de ciment armat.

De ciment armat hem dit?

Separadament, a un arquitecte de vàlua i a un redactor d'aquesta casa se'ls acudí, badant-hi:

— Això, ja no és ciment armat; és ferro arrebossat.

Retalleu els xamfrans

Aribau, encreuament Consell de Cent. Un urbà, que no pot estar al centre matemàtic dels dos carrers, pels tamvies, intima a xiulets els ciutadans que sense necessitat de geometria, empíricament, saben que la base d'un trapezi és menor — i de bon tros — que la suma dels tres costats.

Les dues estan a punt de caure. L'urbà fa l'últim xiulet en honor d'un ciutadà estalviador de passes, i plega.

Tira Aribau avall. A l'encreuament amb el carrer de la Diputació, l'home travessa pel camí més curt, com qualsevol ciutadà indisciplinat.

L'«esprit» de París

A les tanques dels edificis en construcció han aparegut els nous anuncis de l'Exposició de Barcelona que, baldament no matin, són força superiors al del cèlebre herald vestit de vermell que ofereix la sabata a un cirabotes imaginari, tal com fou representat al ball de l'Artístic del Carnaval d'enguany. A París, el que ha tingut més èxit és el d'En Galí. No el recordeu? Hi ha un Crist bizantí, el pont de Toledo sobre el Tajo, etc. I és precisament el Crist amb les seves barbes i la seva túnica de colors llampants el que ha cridat l'atenció dels parisencs.

Li diuen *le Christ au pyjama.*

Una enquesta ben fàcil

Una revista madrilenya ve publicant des de fa un quant temps, una enquesta que resulta força interessant. El repòrter que n'està encarregat, té per feina anar demanant a diferentes personalitats dels rams més diversos (artistes, literats, periodistes, escriptors, ballarines, dibuixants, futbolistes, etc.), que han sabut fer popular un pseudònim qualsevol, quin va ésser l'origen del seu canvi de nom i quina va ésser la qualitat que els va fer adaptar l'esmentat pseudònim.

L'altre dia en una colla es parlava d'aquesta enquesta i de si resultaria o no intentada a Catalunya. Un del grup va intervenir:

— De si tindria èxit o no en tindria, no us en puc respondre. Però que és ben fàcil no en tingueu cap dubte. Amb escriure una carta al poeta Carner i una altra al senyor Civera, ja en tenim per a omplir tants números com vulgueu.

Una solució

A un bacallaner barceloní li va sortir, ja fa uns quants anys, un fill que tirava per tenor. Un cop provada la veu per tres o quatre professors dels de més anomenada, hom va acordar enviar-lo a Itàlia a estudiar un parell d'anys, i, en tornar, fer-lo debutar al Liceu.

Feia ja uns quants mesos que el noi era fora i un dia el pare va trobar pel carrer a En Moraguetes. Naturalment, la conversa va recaure de seguida sobre el noi i les seves possibilitats artístiques. El pare estava tot preocupat.

— Figuri's — deia —. D'aquí un any i mig el noi em debutarà al Liceu i jo bé hauré de continuar amb l'establiment obert. Vosté no creu, senyor Moragues, que pot ésser un obstacle per al seu triomf que jo faci de bacallaner? Ja sap com són la gent...

I diuen que En Moraguetes li va respondre:

— Això rai. És ben fàcil d'arreglar; n'hi ha prou amb canviar el títol de la botiga.

— I com li sembla que hi posi?

— Poseu-hi... poseu-hi «Bacallaneria Rusticana».

Una excursió a Empúries

En Juli Vallmitjana, que per la seva afició als gitanos sembla que hauria de tenir tirada per aquelles terres meridionals on gairebé tothom ho sembla, és l'home enderiat per Cadaqués i pel golf de Roses.

Coneix la Costa Brava pam a pam. Un dia, amb el seu canot, féu cap a visitar les excavacions d'Empúries, i, «a tot senyor tota honor», de seguida li feren l'oferta de recercar i d'obrir en honor i profit seu un sepulcre grec per la mòdica quantitat de cent pessetes.

— Vol dir que podem trobar-hi alguna cosa?

— Ja ho crec! Joies, monedes, lacrimatoris, a voltes una fortuna, segons la qualitat del mort!

I, en una rasa, prop d'uns ceps, ja tenim quatre homes cava que cava. Aviat un picot tocà terrissa. Oh, quina emoció!

— *Animo,* nois! Cafè i copa! I un cigar d'«americano» — cridava entusiasmat el bon Juli, que engrapa una pala i baixa ell mateix al clot infligint a la seva panxa el joc de l'acordió.

— Eureka!

Ja són retirades les llosanes que clouen el sepulcre i... ni uns mals ossos per a fer-ne un flabiol.

— Mireu que és gran, això — exclamà En Vallmitjana, no sabent si havia de riure o empendre-se-les a garrotades —, que jo, que m'havia rigut sempre del *timo de l'enterro,* m'hagi deixat fer el del *mulé*!

Chesterton a través d'un corredor de cotons

Quan Chesterton donà, durant la seva estada a Barcelona, una conferència a la Universitat, un nostre amic, la circumstància del qual d'ésser corredor de cotons s'avé perfectament amb la d'home selecte, anà a escoltar-lo.

El nostre amic parla l'anglès amb tota correcció.

En acabar Chesterton la seva dissertació, un senyor que seia al costat del corredor de cotons li preguntà:

— S'ha fet càrrec del que ha dit?

— En absolut.

— Home, perdoni: sóc redactor de *La Veu de Catalunya* i he entès el conferenciant a mitges. Si volgués repetir-me, per alt, el més important del que ha dit!...

— Ha dit tal i tal cosa.

— Mercès.

I li allargà la tarjeta. Es tractava del senyor... deixem-ho córrer.

Les quatre dimensions de l'arròs

No hi ha pas cap dubte que Xenius acabarà fent un llibre de cuina com el popular senyor Domènec, autor de *La teca* i *La manduca,* i fins com el mateix senyor Pol.

L'altre dia reportàvem la seva cèlebre divisió de la humanitat en gent que pren el formatge com un menjar i gent que el pren com unes postres.

Un company nostre, un temps, s'esqueia d'ésser president d'ua joventut nacionalista a Terrassa. Fou organitzat un cicle de conferències. Hi havia una febre cultural que no coneixia aturador. Desfilaren per la tribuna de l'entitat les personalitats més representatives del dret, de l'economia, dels problemes internacionals, de la literatura, i el darrer dia clogué el cicle Josep Carner.

Per acabar-ho de cloure tot ben bé, la Joventut va convidar als conferenciants del cicle amb un dinar al Restaurant Pompidor. Xenius havia anat a sentir En Carner, i considerant-lo de categoria — encara era festa oficial a les Biblioteques el dia de Sant Eugeni — el nostre company, president, el féu seure a la taula presidencial.

Varen portar l'arrós. L'un deia que si cremava, l'altre que si estava al punt, el de més enllà hi havia trobat un tros de pollastre suculent. La conversa encara era arran de terra, i els temes literaris es deixaven per alternar-los amb el segon plat.

Xenius no deia res. El nostre amic estava tot neguitós d'aquell silenci. Se'l va mirar amb un mena d'ulls de bè degollat, com volent dir: — Què hem de fer? Que ens hem tornat muts?

I Xenius, amb aquella veu tan emmelada, arrossegant els mots i reposant sobre les esses, féu:

— L'arrósssssss té quatre dimensionsssssss.

El nostre amic no va tenir pit per fer-li explicar la solució d'aquest problema geomètricoculinari.

Els peatons i els poetes

A la Rambla, cantonada amb el carrer de la Canuda. Hora de poc moviment. L'urbà, a l'ombra del disc indicador: «Paso de peatones», estén els braços. S'aturen una mitja dotzena de vehicles. Els vianants tenen la via lliure.

Solament quatre persones travessen la calçada. Van de dos en dos i en direcció diferent. Per un cantó, els senyors López Picó i Octavi Saltor i per l'altre Joan Mínguez i Melcior Font.

Un transeünt, probablement un soci de l'Ateneu, contempla l'espectacle. Després es mira el disc indicador, i:

— «Paso de peatones»? Jo en diria «Paso de poetas»...

Eco i rectificació

Deien l'altre dia, que quan el senyor Estelrich va anar a París a firmar el Pacte Kellog...

N. DE LA R. — Naturalment, no és pas veritat que l'Estelrich anés a París a firmar el Pacte Kellog. Es tracta només d'una broma, la qual rectifiquem abans que ens hi obligui la inevitable visita del director de la F. B. M.

Villa Rosa

:: Els flamencs, les gitanes, els estrangers i la mançanilla

El Tibidabo, Montserrat, la Sagrada Família, la «Monumental», Montjuïc, la casa d'En Milà... i Villa Rosa.

Heus aquí els nom més destacats que trobareu en l'itinerari de qualsevol turista que s'hagi deixat caure a Barcelona. El conjunt panoràmic-artístic-religiós-pagà resulta una mica caòtic i no és d'estranyar que de vegades hom sofreixi lamentables confusions com, per exemple, la d'un redactor de *Le Journal,* el qual, en uns colorits articles d'impressions viatgeres, trobava tot de gitanos a Montserrat i descobria uns frarets a Villa Rosa...

Villa Rosa és una concessió magnífica que Barcelona fa a l'estranger. Posseeix tot el misteri, tot l'inconfort i la manca de netedat precises per tal que el turista típic no se senti defraudat. L'exotisme de Villa Rosa és de bona mena i no acaba de fer mal a ningú. És un exotisme intelligent i calculat que opera al mateix temps sobre el vell del carrer d'Aribau i el mariner de Liverpool. Les gitanes de Villa Rosa tenen el punt just de morenor, de castissisme i de mala educació per a no esparverar la clientela local ni frapar excessivament el senyor de més enllà del Pireneu. Els cambrers sacrifiquen llur magnífic accent andalús a les necessitats del servei i el smoking del «maître» és una discreta advertència per fer saber a l'estranger que aquella nit no hi haurà cap crim...

Sense Villa Rosa, molts anglesos, francesos, americans, se n'anirien de Barcelona amb la profunda impressió que els han ensarronat. Si algun dia la família Borrull, cansada ja de guanyar diners, es decidia a abandonar el negoci i tancar l'establiment, creiem que l'Ajuntament no tindria més remei que fer-se'n càrrec. El senyor Ribé podria sacrificar una part del seu notable bigoti, agafar un cert deix malagueny, i tot aniria com una seda...

* * *

L'hora dolça de Villa Rosa comença a dos quarts de quatre del matí, o sigui quan els cabarets tanquen llurs portes. Per anar-hi, no ens cansarem mai de recomanar l'Arc del Teatre. El quiosc de la cazalla, que, com un escenari de putxinellis, s'obre a la banda esquerra d'aquest carrer, il·lumina amb la seva llum mediocre l'espectacle guinyolesc d'aquell escampall de pobres ajaguts per les voreres. Les dones demanen caritat en murcià i us ensenyen una criatura adormida que porten als braços. Els homes, amb un cert sentit de la diplomàcia, us desitgen un bon divertiment i fan un discret elogi de la senyora que us acompanya.

A la porta de Villa Rosa sempre hi ha aturat un taxi amb una dona molt grossa que baixa amb penes i treballs. Entrem. A mà esquerra, dos taulells. El primer fa de guardarroba i en el segon tallen el pernil i distribueixen pels plats, en combinació artística, uns peixets torrats, de color de gabardina. Si és una nit de moltes empentes, el pernil i els peixets s'enretiren una mica i fan lloc als abrics i als barrets. Al davant dels taulells hi ha una escaleta que s'enfila misteriosament cap al sostre. Mai no hem sabut ben bé del cert per què serveix aquella escaleta. Els fantasistes diuen que a dalt s'hi ven cocaïna; d'altres fan córrer que és un salonet de conferències per als personatges importants...

Un petit corredor i ja som al saló de festes. Les parets són decorades amb unes pintures sobre temes taurins. Ningú no ha pogut saber mai qui va ésser l'autor d'aquella decoració. Es sospita de tothom, però mai no us proporcionaran un detallet que us satisfaci. És una pintura modesta, d'un humor tronat, amb un cert aire miserable. Al mig de la sala hi ha una columna, en la qual, un moment o altre, tots ens hem arrepenjat amb un cert enterniment. Aquesta columna ha aguantat els artistes del Liceu, els representats de la Conferència de Transports, els espies de la guerra, els asos futbolístics, els capitans de tots els barcos, tot un grapat de prestigis nacionals i internacionals. Al voltant d'aquesta columna s'ha agitat el tot Barcelona que surt de nits i tots els foraster, de compromís o sense, que ens han visitat. Si aquesta columna, en lloc d'ésser una columna, fos un literat—un literat que visqués a Ginebra, posem per cas —, podria escriure el llibre de memòries més interessant que hauria aparegut de la guerra ençà.

Al fons de l'establiment s'aixeca un petit escenari on, de vegades, es fa art flamenc. En les nits d'aglomeració, l'escenari s'omple de tauletes, de cadires i de clients. Diríeu que hi estan representant una escena d'un sainet de l'Arniches. La majoria de les vegades, però, l'escenari està desert i es dedica a criar una pols discreta i enraonada, sempre a punt d'aixecar-se al primer trepig del *bailaor,* i d'escampar-se alegrement per la sala... En el recó de l'esquerra hi ha els músics de Villa Rosa. Són dos: l'un toca el piano i l'altre el violí. Sempre van vestits de negre, tenen un aire molt trist. Diríeu que se'ls ha encomanat la tristesa i la negror d'aquell piano desencolat. Toquen música aproximadament moderna i, sobre el fons emboirat de Villa Rosa, representen la concessió que la tradició fa als gustos i costums del dia.

La mançanilla és la beguda obligada de Villa Rosa. És un vinet fi i traïdor, sota els efectes del qual hem vist trontollar veritables prestigis: Jean Sarment, Francis Carco, Maurice Chevalier, Carpentier, Doucet...

A Francis Carco, per exemple, la cosa li va donar per empendre-se-les amb un xicotàs holandès.

— Cal que em respectis — li deia —. *Je suis Francis Carco, le grand écrivain.*

— *Toi, Francis Carco?* — responia l'altre, perfectament escèptic—. *Tu es un c...*!

— *Peut-être*! — va concloure filosóficament el nostre home.

No fa pas gaire temps, Lluís Bagaria, que a *El Sol* no li arrenquen un dibuix ni amb fum de sabatots, es va posar a treballar com un desesperat i en poca estona va enllestir més de quinze caricatures d'altres tants clients de Villa Rosa. Les va repartir graciosament entre la concurrència. Més tard, quan pujàvem Rambla amunt, Bagaria se n'estirava els cabells.

— Sóc un ximple — deia —. En poca estona m'he barrotat dues mil pessetes...!

Es referia, naturalment, al seu treball incobrat i segurament incobrable.

* * *

Júlia Borrull és, actualment, l'ànima de Villa Rosa. Filla de Miquel Borrull, el fundador de la casa, és una ballarina formidable, una mestressa excellent i una diplomàtica perfecta. En els moments de màxim arravatament del seu art, quan balla com un àngel davant de mitja dotzena d'anglesos inalterables, el seu ull no es distreu i domina sobre la marxa del negoci. És una bona capitana del barco complicat de Villa Rosa.

— Vostè és gitana? — li vàrem preguntar.

— *Por la grasia de Dió...*

— Va néixer a...?

— València. Sóc valenciana, com el meu pare, però criada a Sevilla. Miquel Borrull era gitano valencià, i la meva mare, gitana andalusa.

La família Borrull va inaugurar Villa Rosa l'any 1916. Abans hi havia un cafetó, també flamenc, que se'n deia «Casa Macià».

— Quina ha estat l'època més brillant de Villa Rosa? — preguntem a Júlia Borrull.

— *Por el Artismis... ¡Vamo! ¡Que no sé cómo se yama!*

— Per l'Armistici, vol dir.

— *Eso é. Por el armisticio y los do año siguiente. Por Villa Rosa ha pasado lo mejó de Barcelona y el estranjero. Tenemo un nombre internacioná, ¡vamo!*

— Quina impressió creu que els fa Villa Rosa als estrangers?

— *A toos les gusta mucho. Hay que ver. Er mejó cliente é el inglés y el americano. El inglé gasta mucho y no dise na. El americano también gasta mucho, pero é mà juerguista. El francé gasta poco y critica mucho. El alemán é siempre er má sorprendío.*

— Us hi trobeu bé els gitanos a Barcelona?

— *Que si señó. Somo muy quertos de toos y nos encontramo como en nuestra propia sarsa.*

Fa poc temps que un dels elements de la família Borrull es va separar de Villa Rosa i ha posat un establiment similar allí la vora. Júlia no se'n sap avenir.

— *Villa Rosa é la obra der padre y é una cosa sagrá. Er mismo Dió no permite que Villa Rosa sea perjudicá...*

I, amb un gest de la mà, ens ensenya la sala plena de clients.

* * *

És molt possible que la gent que es diverteixin més, a Villa Rosa, no siguin pas els clients. Ens fa l'efecte que si algú s'hi distreu de debó, són els *cantaores,* les *bailaoras* i els *tocaores,* o siguin els professionals de fer broma. L'espectacle és gairebé sempre el mateix: quatre estrangers correctíssims, asseguts al volt d'una taula. Al seu voltant, fent *corro,* tota la colla flamenca. Canten, ballen i piquen de mans amb un entusiasme inexhaurible. El seu flamenquisme és fet a prova de mançanilla, de xivarri i de polseguera. Són ben capaços de repetir en una mateixa nit vint vegades la mateixa *juerga.* I, sempre, amb una absoluta convicció.

Els flamencs no fan «chiqué».

* * *

Les primeres hores del dia us sorprenen encara a Villa Rosa. Per les claraboies del sostre — unes claraboies tristes, amb un possible gat mort al seu damunt — comenceu a veure aquella llum espessa, color de «pernod», de la matinada. Per ci per llà, unes cares una mica cansades. El maquillatge de les senyores ja fa estona que se n'ha anat en orris i la correcció d'alguns smokings va a tres quarts de quinze. Per l'empostissat, les puntes de cigarretes, els bassalets de vi vessat i els trossos d'alguna ampolla trencada. En la taula del recó, sempre hi ha algú que s'ha adormit. Villa Rosa ofereix l'aspecte d'un camp de batalla després d'un combat sense glòria.

Sortiu al carrer. El sol és ja una mica alt. El primer pobre que trobeu, sempre tan diplomàtic, us diu:

— *Buenas noches, señor...*

JOSEP MARIA PLANES

UNA ESTONA AMB JOSEP M.ª GUILERA

Una mica fora d'hora, puix que ja s'ha acabat, amb la vinguda del bon temps, la temporada d'esports d'hivern, hem parlat amb Josep Maria Guilera, campió d'Espanya de curses sobre skis i autor, entre altres coses, del llibre *Excursions pels Pireneus i els Alps.*

Josep Maria Guilera és un home de vint-i-nou anys i en porta més de deu d'excursionista actiu. És fortament bru, amb un color de pell cremada pel sol i per la neu, insensible a les inclemències del temps.

Josep Maria Guilera es manifesta satisfet dels nostres propòsits periodístics i ens diu les seves simpaties per MIRADOR.

— Precisament — afegeix — sembla que hi manquin coses esportives, però, en el moment actual, l'esport a casa nostra és una cosa tan tèrbola, que de vegades l'abstenció és, potser, el millor senyal de perfecta esportivitat.

— Com vàreu iniciar les vostres activitats esportives? — li preguntem.

— Fou en 1919... Ah, quina sortida més interessant! Vàrem fer una superba excursió als Rasos de Peguera, damunt de Berga. Portàvem motxilla i skis al coll, vàrem fer molts quilòmetres a peu... Aleshores no hi havia la comoditat amb què avui podem anar a La Molina.

— Amb quins companys soleu fer les excursions?...

— Teniu raó. M'havia oblidat de dir-vos que pertanyo des de fa algun temps al Centre Excursionista de Catalunya de la secció d'Esports de Neu, del qual sóc vice-president. Les excursions, doncs, les fem els companys del Centre.

— Els altres esports no us sedueixen?...

— A l'estiu em dedico al tennis, per al qual sento una afició entusiasta. Cultivo la natació i el motorisme, però no cal que us digui que sempre he sentit una assenyalada preferència pels esports de neu...

— ...?...

— Per què?... És difícil d'improvisar una explicació que us satisfaci a vós i àdhuc que em satisfaci a mi. La meva predilecció pels esports de neu potser és deguda al meu temperament d'excursionista. Hi ha qui només es limitarà a practicar l'ski esportiu i, en canvi, hi ha els que prefereixen agermanar l'ski amb l'excursió. Els elements del Centre Excursionista de Catalunya som d'aquests darrers. Aprofitant les vacances de Nadal i Pasqua, organitzem excursions d'alta muntanya amb skis, amb un suggestiu programa de curses i salts d'altura que se celebren cada diumenge a La Molina durant els tres mesos d'hivern, de gener a març. Així per Nadal serà possible una excursió collectiva a la Renclusa i l'ascensió al cim de l'Aneto. Per Pasqua hi tornarem i entre tant pensem organitzar-ne d'altres, sempre amb skis, a Pallars, Andorra i la Vall d'Aran.

— Em voleu parlar una mica de com es desenrotllà el Campionat d'Espanya?

— Aquest any tingué lloc a La Molina, el dia 10 de febrer. L'any passat va celebrar-se al Guadarrama; en correspondència d'haver-hi anat nosaltres, enguany els de Madrid han vingut aquí.

— Qui fou el vostre predecessor en l'honorable títol de Campió?...

— L'any passat guanyà Ricard Arche, el qual ha estat campió d'Espanya durant vuit anys. És un esportiu model ben entrenat, en condicions excepcionals, que era difícil de vèncer... A La Molina vaig guanyar la primera de les dues proves que es fan, la de fons i la de salts. La segona sempre l'han guanyada els madrilenys...

— No sabeu a què és degut?...

— A Catalunya no hem tingut mai bons saltadors i aquest fet s'ha d'atribuir a la manca de bons trampolins. Actualment, però, el nou trampolí de La Molina sembla que permetrà aconseguir una millor categoria de saltadors...

— Recordeu alguns incidents de la prova del campionat?

— Vaig arribar al final quatre segons abans que Arche. Això us demostrarà si fou renyida. La cursa durà dues hores i disset minuts. Arche arribà amb la cara plena de sang, car va caure i es produí lleugeres lesions. Jo, encara conservo el testimoni de les mans, plenes d'esgarrinxades... Per dintre del bosc — segons declarà el controlador Josep Ribes — els madrilenys baixaven millor que nosaltres. Els catalans vàrem guanyar també la prova d'equips (jo, el primer; Joan Amadeu, el tercer, i Ernest Muller, el vuitè).

— Quin esport considereu més interessant actualment a Catalunya?

— Dintre la ciutat, el tennis. Dels altres, l'excursionisme i, molt especialment, l'alpinisme, és a dir, l'excursió d'altura. A l'hivern, l'ski i a l'istiu el camping... Amb aquest bé de Déu de muntanyes que tenim és un pecat mortal la mandra collectiva de la nostra joventut. Jo sempre recordaré unes paraules del baró de Coubertin, restaurador dels jocs olímpics, als esportius catalans: *Practiqueu l'esport individual... En comptes d'espectadors, sigueu actors i estimeu el veritable esport...*

La posició actual del nostre excursionisme d'altura, pot dir-se millor potser del nostre muntanyisme, és francament pròspera i cal confiar que cada any ho serà més. Però si els infants d'avui dia que s'aboquen a l'esport es decanten cap a la banda de l'excursionisme i es deixen penetrar per l'amor a la Naturalesa, llavors podrem esperar confiats que vindrà un temps en el qual la nostra vàlua alpinista es mantingui al nivell de la dels països que avui dia tant avantatge ens porten...

DOMÈNEC DE BELLMUNT

L'APERITIU

Negres. — He llegit el *Voyage au Congo* d'André Gide. És un llibre agre, puríssim, d'una netedat absoluta. Llegir aquest llibre és com ficar-se un grill de llimona a la boca i tenir-l'hi hores i hores.

Gide, davant del problema de l'explotació del negre, té una ploma com una mà de ginecòleg carregat d'experiència, una ploma precisa i pulcra, untada d'una gran tristesa moral, però.

En el món de la música del dia i en la decoració esnob, el tema, si és d'un elegíac agut, si és d'un desarrapat sexualisme, que ve de la pell negra, va agafant les proporcions que es mereix.

En aquest món de cabaret negre — negre amb camisa emmidonada o amb mitges d'escata de peix — en mig de la farsa artificial, i de la truculència dels explotadors, s'endevina de tant en tant aquella espina clavada al cor de la raça, el gust de sang autèntic. Per aquesta espina i aquest gust, els que assaboreixen l'exotisme d'una manera desinteressada i quieta, poden passar per la «réclame» banal de les cases americanes de música o dels music-halls de Londres.

L'home blanc, davant d'un espectacle negre, aguanta gairebé sempre aquell somriure inhumà del que es troba en presència d'una «menagerie». El negre es venja de mica en mica pintant el fetge del blanc i fins aquells recons nerviosos més apreciables amb alguna pinzelladeta de quitrà sense transparències. La música negra, la vibració de la pell amb gràcia de carbó mineral, comencen a ser requisits torturadors.

Jo he conversat amb artistes negres, d'aquests desinflats pel cabotinatge, Douglas, per exemple, o, per exemple, Josefina Baker; la sensació que em fan aquestes persones és una mena de por amb sordina, una por especialíssima que gairebé no arriba a molestar. M'impressionen extraordinàriament aquelles negresses que pesen cent trenta quilos, i canten unes cançons de fel amb una veu ronca que els surt del ventre. Josefina Baker té unes cuixes que mosseguen els ulls de l'espectador.

Però tota la parada del negre d'escenari o de jazz, és una pàllida bombolla de sabó, al costat del perfum de pell martiritzada que surt del llibre d'André Gide. La dansa exòtica, el soroll del tam-tam, són reportats en el llibre de Gide com el dinamisme natural d'una mena de dolor aclofat damunt de milers i milers d'hectàrees.

En el llibre de Gide aquests balls són els bots d'una gana inacabable, d'una gana de tot. El negre no sap el que vol, perquè no coneix res. Només coneix la seva gran misèria, les seves grans ganes de ballar; és un ball de desig imprecís, de desesperació sorda; hi trobem la visió d'una vella repulsiva que balla fins a perdre l'alè, davant d'una cadena de miserables lligats pel coll amb una corda... Tot plegat és horrible. La prosa de Gide és com una aigua mineral corrosiva. No es pot demanar una manera d'escriure més intelligent ni més glacial, però quines desesperacions més podrides lliguen les cadenes niquelades d'aquesta prosa! I les lliguen privant-les de tot moviment, amb una dignitat que esgarrifa.

* * *

Vermells. — Dues, tres vegades a l'any, m'escau de passejar pel Passeig de Gràcia a l'hora del sol i de les bones vistes. I últimament he notat que el vermell dels llavis d'alguna dona és excessiu, és un vermell no de llavi, sinó de víscera, i això a mi em fa una mena de doloret als ulls.

El mateix procediment de maquillatge és el que exhibeixen les dones a la claror artificial, i amb aquesta claror el vermell, per pujat que sigui, el trobo just, no em distreu gens.

Això de l'efecte dels colors excessius es pot observar en els països de poca llum. Al Nord d'Europa, les dones porten barrets tenyits amb anilines pures, uns blaus i uns verds impossibles. Impossibles sota la nostra llum, però perfectament tolerables amb una claror nòrdica.

El maquillatge dels llavis em penso que és fet pensant amb els interiors, amb les llums elèctriques poc insultants, i les dones que s'estimen haurien de procurar, quan caminen sota el sol, disminuir una mica la ferocitat del seu llapis carmí.

A més a més, la qualitat d'ungüent del maquillatge, amb el raig solar agafa un aire oliós, fa aquella brillantor de grassa dels cabells de les gitanes. Hi ha algun llavi meravellosament pintat, però que hom diria que li han arrencat la pell, i això va contra aquell terme mig, aquella insinuació ben trobada i no del tot expressiva, que ha de tenir un sensualisme ben entès.

En una sala de te, en un teatre, es pot abusar, totes les fantasies són acceptables, però amb el sol no s'hi poden fer bromes; el sol és exigent, d'una intemperança que no admet raons, i pecar per excés a la llum del sol representa perdre bous i esquelles. Aquests llavis que jo he vist passant pel Passeig de Gràcia, més que els autors d'una mossegada sense conseqüències, semblen els autors d'un assassinat, d'aquells que posen els cabells de punta.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
JAUME I, 11

GRAVATS TIPOGRÀFICS BADAL I CAMATS París, 201. Telèfon 74071

FOCH
EL LLIBERADOR

Encara que els diaris han parlat oportunament i amb extensió del mariscal Foch, pecaríem per omissió si no retéssim homenatge a l'home que ha guanyat la guerra més gran de la història, que ha manejat sense que li fessin nosa milions d'homes, el geni militar que ha estat comparat amb Alexandre i Napoleó, i del qual pot dir-se

EL MARISCAL FOCH

que és l'home menys militarista que s'ha conegut.

Hi ha raons justificadíssimes per a ésser antinapoleonista: l'Emperador només va fer guerres inútils, innecessàries, guerres de conquista i de fantasia. El càstig ha estat, però, justíssim; de la seva obra militar i política no n'ha restat només que la lluïssor del llampec. En canvi, la característica de Foch, el que mereix que tothom es descobreixi davant d'aquest mort, és que la seva espasa es consagrà exclusivament a una obra de lliberació.

Soldat d'un país democràtic, acut al camp de batalla quan el seu govern el crida: venç i imposa les condicions de pau, i se'n torna cap a casa. En temps de Napoleó li haurien ofert un reialme, els anglesos li haurien donat un títol, un castell i una forta compensació en metàl·lic; la República el distingeix amb un bastó de mariscal de França i li diu: «has merescut bé de la pàtria».

Aquest gran capità té encara una altra característica: fins poc abans de la guerra no fa vida de caserna; el seu lloc predilecte és la càtedra. A l'Escola Superior de Guerra i més tard al Centre d'Alts Estudis Militars, creat per ell i al qual assistien, no cadets, sinó coronels i tinents coronels, Foch puja una generació de militars que saben l'ofici.

Els llibres i estudis que ha deixat són un prodigi d'intel·ligència. Foch abandona les frases fetes de les velles acadèmies i totes aquelles històries del valor personal i només es refia de la intel·ligència. Foch parla de la guerra, d'un pla de batalla com d'un problema de lògica. En certs moments, Foch, professor d'estratègia i història militar, sembla que professi una càtedra de lògica.

Home d'una educació humanística, exposa els problemes amb una força de dialèctica on no trobaríeu un mot inútil. I comença invariablement el curs amb la següent frase: «Un dia us demanaran que sigueu el cervell d'un exèrcit. I jo us dic avui: apreneu a pensar.» Pretén treure de l'art militar tot aspecte de cosa màgica i diu: «Saber comanar no vol dir fer el misteriós.» Creu que el generalíssim ha de donar només la direcció general, indicar l'objectiu, i deixar als altres generals caps de divisió el dret d'iniciativa. Aquest dret d'iniciativa el funda el mariscal Foch en la realitat, en la necessitat de reconèixer la importància del factor oportunisme en les batalles. Cal primer — diu — saber de què es tracta. La frase de Verdy du Vernois en arribar al camp de batalla de Nachod era la cantarella de Foch: «Et d'abord, de quoi s'agit-il?» «Sapiguem primer de què es tracta.» Cal estar preparats per a fer front a un fet inesperat, lliures de fórmules fetes, perquè «a la guerra no hi ha pas estratègia, o dos i dos no fan pas quatre»; «a la guerra només hi ha una escola: la del bon sentit».

Tot això no pot ésser més intel·ligent, més francès. Amb aquests principis, Foch va guanyar la guerra i va lliberar la França.

LA HUMANITAT DE MASARYK

I

La figura de Tomàs Masaryk, President de la República Txecoeslovaca, ha estat àmpliament estudiada entre nosaltres. La seva magnitud, comparada amb justícia pels seus apologistes amb altres figures com les de Gambetta, Wàshington, Lincoln i Gladstone, ofereix per nosaltres, particularment per nosaltres, un món de suggestions intenses i inacabables. Són molts els que admiren a Masaryk superficialment com l'home que aconseguí, després d'un treball incessant desenrotllat en els medis oficials de Londres i París, associar a la victòria dels aliats l'alliberació de la seva pàtria, amb el reconeixement de la República Txecoeslovaca i la seva proclamació de President en 14 de novembre de 1918. Això, però, és el fet històric, ressonant i extern. Abans hi hagué quelcom més important i més transcendental; la veritable elaboració del triomf de Masaryk, com alliberador del seu país i com a organitzador i consolidador de la seva vida pública.

Deixem, doncs, el personatge històric, del Masaryk diplomàtic i home d'acció victoriós — home d'acció audaç i arriscat als seixanta cinc anys — per a referir-nos al lluitador tenaç, infadigable, malgrat totes les contrarietats i tots els odis, a l'home de caràcter dúctil, però ferm, que va saber esperar sense defalliments ni covardies més de seixanta anys per a veure triomfar els seus ideals, amb aquella fe que li feia dir als seus deixebles: «Jo no em sotmetré pas. Com més penós i dur és el deure, més imperiosament som obligats a complir-lo.»

* * *

La vida de Masaryk no s'explica sense admetre l'existència d'una intel·ligència privilegiada i d'una contextura moral superior. Masaryk fou un veritable clarividents. La seva convicció fou que el seu poble no podria alliberar-se mai d'una manera definitiva si quan vingués el moment de la seva material renaixença no estigués moralment preparat per a subsistir collectivament. Es pot dir que tota la seva vida fou consagrada a l'obra d'educació política i preparació moral del seu poble. És interessant i alliçonador d'observar l'austeritat i ponderació amb què realitzava aquesta obra.

* * *

La seva integritat patriòtica no li privava de repudiar el xovinisme: «És precisament el nacionalisme recelós — deia — el que fa odiós el patriotisme.» Completament allunyat d'exaltacions egoistes, de deliris de grandesa i no cal dir de costumismes pintorescos i tipismes geogràfics que són la crosta inútil d'algunes qüestions particularistes, la doctrina de Masaryk era una pura i viril afirmació nada d'un sentiment de defensa de la realitat. Per això escrivia: «No veig per què la constatació honesta de la realitat ha de ferir l'amor natural que cadascú sent pel seu poble, la seva llengua, la seva nacionalitat. No crec pas en les nacions elegides entre totes. No sento cap necessitat de denigrar els altres pobles per exaltar el meu. Reconec els defectes de les altres nacions, però no em fan tant mal com els defectes de la meva pròpia nació, que són també els meus defectes. Reconec la superioritat d'altres nacions sense que això tingui la més petita influència en el meu sentiment nacional. Crec que és un deure moral de cadascú parlar amb franquesa de la seva pròpia nació a les nacions estrangeres: una nació que pretèn ésser infallible en els seus auguris, ella mateixa posa obstacles al seu propi progrés.»

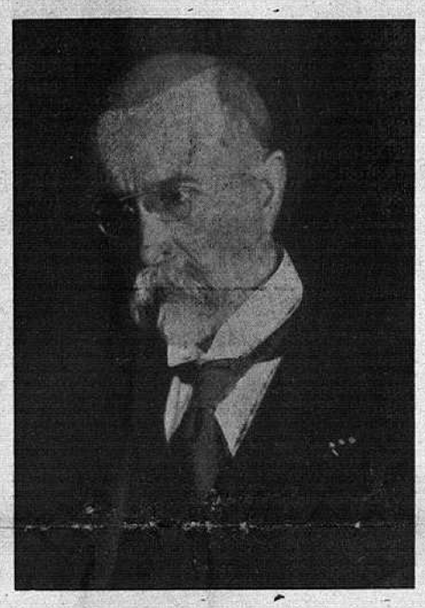
Contra el xovinisme, Masaryk hi posava el seu socialisme: «Reconec en el socialisme, amb el seu internacionalisme, una excellent contrapartida i un correctiu de l'egoisme i del xovinisme nacionalistes, correctiu que es fa necessari en tant que una massa d'aferistes de totes menes, grans i petits, abusen del sentiment i de la idea nacionals, com abusen de la religió, de la ciència, del periodisme i de tot.»

És del més gran interès observar, doncs, que Masaryk, restaurador de Txecoeslovàquia i pare del poble, com l'anomenen els seus contiutadans, no basava el seu sentiment nacional en ambicions exclusivistes ni en l'esprit de venjança. Els elements ètnic, històric i lingüístic, en els quals fonamenten els seus drets i la seva existència tots els països, adquirien, segons la concepció de Masaryk, un valor secundari al costat del que significava la «voluntat de poble». Per això, Masaryk passarà a la història com un dels més decidits defensors de la doctrina democràtica.

Masaryk, home liberal, per doctrina i per temperament entenia, com hauria d'entendre tothom, que en un poble culte tots els aspectes de la llibertat han de convergir a un sol sentiment, i això explica que defensés amb la mateixa fe els principis de llibertat collectiva que els de la llibertat individual. Per aquesta raó afirma Stern, un dels comentaristes de Masaryk, que aquest no s'hauria segurament decidit a pendre la direcció del moviment txecoeslovac si no hagués tingut fortament desenrotllat el sentiment de la justícia social alhora que sentia una activa repulsió davant de tota iniquitat; si hagués estat solament un filòsof nacional, sense ésser ensems un reformador social. Probablement hauria estat difícil a Masaryk d'aconseguir el prestigi i la força moral que tenia davant de l'opinió txeca si no hagués estat partidari de reformes socials i no hagués mantingut en tot moment la seva tendència popular i social.

Foren les seves idees socials un dels motius pels quals s'hagué de separar dels liberals txecs i de la seva política, car aquests liberals, com els d'altres països, no feien gaire honor al seu nom. El mateix Masaryk diu: «La nació és pels nostres liberals constituïda per una classe burgesa privilegiada, i la seva manca de comprensió humana no els permet d'admetre que la nació és també el petit poble, l'obrer, el proletari.»

El camí més lògic per a redimir la nació txecoeslovaca va creure que era el que començava per la redempció dels ciutadans txecs; per això sostenia que el seu programa nacional era abans que tot un programa humà, i va seguir la política del pobre i del desposseït. Per la solidaritat social va arribar a la solidaritat nacional i a l'estat d'esperit collectiu que va fer possible la restau-

EL PRESIDENT MASARYK

ració del seu país en acabar la gran guerra, i a la seva organització com estat modern, sense les precipitacions que han mantingut convulsos alguns estats que, com Txecoeslovàquia, van ésser reconeguts pel tractat de Versalles.

El President Masaryk acaba de complir setanta nou anys. La seva vellesa triomfant ha de merèixer el respecte i l'admiració de tots els esperits liberals. La figura d'aquest gran home a casa nostra no serà mai prou venerada.

JOAN MARLET

EL QUE ENYORA MASARYK

El president Masaryk ha rebut moltes felicitacions amb motiu del seu aniversari. Efectivament, Masaryk, elegit president en 1918 amb els vots dels txecs i dels eslovacs, exerceix d'home d'Estat tan a la satisfacció del país, que en la seva reelecció, l'any 1927, reuní també els vots de la majoria de la població alemanya de Txecoeslovàquia.

Aquests dies, a alguns que l'han felicitat, ha confessat:

— El que jo voldria és poder entrar en un cafè, asseure-m'hi, xerrar un parell d'hores amb els meus amics, tal com feia abans. Però, desgraciadament, sóc l'únic ciutadà txec que no pot permetre's el luxe d'anar al cafè.

Ja té raó el nostre collaborador Joan Marlet de titular *La humanitat de Masaryk* els seus articles sobre el famós president. Un tret així l'acaba de confirmar.

A MEXIC

— Quants anys té aquest nen?
— Ja comença a ser grandet, ja té cinc revolucions i mitja.

(*Le Canard Enchaîné.*)

A LES COMARQUES, JA NO ES JUGA A FUTBOL

L'afició al futbol a casa nostra, ha sofert una minva de grossa importància. Se n'ha adonat tothom; la desolació que comencen a oferir els camps, en dies de partit; la indiferència que ve reflectint-se pels resultats; el fet del que eren abans discussions vivíssimes, plenes de passió, no passen avui d'una amistosa conversa i en la qual hom sembla voler passar per alt el tema, són símptomes prou vius del retraïment que va accentuant-se.

Això, pel que afecta a la capital, ho veiem ara. Pel que atany a les comarques, hom diria que el futbol ja està en període de liquidació. Sembla mentida que una cosa que hagi pogut remoure tant i tant l'apassionament popular i que en certs moments ha constituït un motiu d'alarma perquè s'anava de dret al desenfrenament, pugui anar-se deixant decaure en forma tan trista.

De fet, el futbol a fora no resisteix, no es defensa.

Les causes són múltiples i obeeixen a altres tantes raons diverses, la majoria de les quals, és cert, no escauen en aquestes columnes, perquè tenen un caràcter essencialment «tècnic». Però n'hi ha d'altres que, com totes les causes en les quals el sentiment popular s'hi llença amb l'entusiasme propi de la irreflexió, mereixen ésser estudiades al marge de la seva part estrictament esportiva.

A nosaltres no ens alarma gens la crisi del futbol professional a Barcelona, car al grau d'obcecació i fanatisme eixorcs a què s'havia arribat, sincerament no crèiem que ni l'esport ni la cultura hi guanyessin res. En canvi, considerem sensible i tant com sensible digne de prestar-hi atenció, la davallada que ha vingut sofrint, sobretot de poc temps ençà, el petit futbol, aquest futbol d'aficionat que un dia havia entrat per la porta gran a les nostres ciutats, als nostres pobles i a las masies.

Aquest futbol poc refinat, que espectacularment mancava de valor, és el que entenem calia conservar a ultrança, car si ell, com a distracció i fins obsessió, és avui per avui l'únic exercici físic a qué es lliura el nostre jovent de fora, no podrien negar fins els més escèptics, d'admetre que en molts casos, ha estat un factor important per a millorar la pròpia cultura de l'individu i sobretot li ha afermat uns sentiments que potser d'altra manera no li haurien entrat tan al viu.

Pràcticament hem comprovat casos notables en aquest últim sentit. Mentre alguna vegada hem vist que tal o tal jugador del Barcelona o de l'Europa romania sord, indiferent, fins ignorant d'aquelles coses que entre tots penséem fer creure que representaven, els del món desemparat del futbol us en parlaven amb tot respecte i unció.

El pitjor mal que s'ha fet allí fou voler convertir el futbol en arma política, però no de política elevada, sinó d'aquesta carrinclona rivalitat de grupets, partidets i personalismes que infecten les nostres comarques.

És clar que això hauria pogut evitar-se amb una direcció una mica més intel·ligent. Però la direcció futbolística ha pecat fins fa poc, de tots els mateixos vicis, de les petites misèries i rivalitats dels homes que vivien l'ambient.

Aquesta manca de tacte, d'una clara visió del que ideològicament podia obtenir-se de l'esport, portà a confusions lamentables fins l'extrem que en alguns indrets, els partits de futbol eren petites guerres civils. En lloc de servir de lligam, despertava odis i rancúnies i moltes vegades no havia servit més que de pantalla a interessos inconfessables.

El professionalisme tronat, dels dos duros i tres duros per partit, va ésser el cop mortal a la idea de l'esport. En aquest pla les coses, el futbol a les comarques ha seguit el fals camí que li era marcat; avui es troba en un estat de decaïment que fa pensar en la seva fi pròxima si no s'hi troba remei immediat.

I aquest remei no pot cercar-se més que en l'enlairament de la idea esportiva i tractant per tots els mitjans d'evitar en el practicant futbolista, qualsevol estímul de caràcter material. El contagi del lucre és fatal per al futbolista, com bé prou s'ha demostrat, car llevat els pocs casos d'alguns equipiers dels primers clubs, resulta que s'ha embrutat per unes quantitats irrisòries.

Però tant o més que el jugador ha de vigilar-se la corruptela dels qui, orfes de tot sentit idealista de l'esport, fan del futbol un mercadeig o el mitjà per al seu propi lluïment.

Si hagués estat cert com en alguns moments ens han volgut fer creure els qui n'han remenat les cireres, que darrera el mer espectacle hi havia una ideologia més alta que els impulsava, no seria possible que les comarques donessin el trist espectacle que ofereixen ara. És evident que aquest aspecte pot haver servit magníficament bé de plataforma a alguns, però no s'haurà aconseguit res si tot se'n va en orris.

Seria hora de compendre que el futbol ha d'ésser una escola de ciutadania, en lloc de mera exhibició espectacular i de punt cèntric on poder exhibir, a so de timbals, les petites vanitats humanes.

VICENS BERNADES

Panait Istrati parla del seu viatge a Rússia

El gran escriptor romanès Panait Istrati acaba d'arribar a París de tornada del seu viatge a Russia. S'ha passat setze mesos al país dels soviets estudiant «sur place» la situació actual del proletariat revolucionari. Ha parlat amb els capdavanters de Moscou, ha parlat amb els obrers de les fàbriques i amb els pagesos de les vastes planes russes. En arribar novament a París, els repòrters de les grans revistes franceses l'han assetjat amb intervius i qüestionaris demanant-li les seves impressions. Panait Istrati, revolucionari incansable i defensor vibrant de la causa proletària, ha prodigat les manifestacions avançant quelcom del que contindrà el seu llibre d'imminent aparició *Vers l'altra flama*. Durant molts dies la prempsa de París ha començat les manifestacions de Panait Istrati i n'ha volgut treure conseqüències desfavorables a la situació actual a Russia. Evidentment, molts d'aquests comentaris són tendenciosos i no poden comparar-se à la serena imparcialitat que un home de les conviccions revolucionàries d'Istrati ha demostrat en explicar el dret i el revés de la vida soviètica.

«No estic pas decebut — ha dit parlant de Rússia —, però he pogut constatar que la lluita és dura, que els homes hi posen llur passió i que arribarà un dia en què caldrà canviar de tàctica. Jo ja estava al corrent de la lluita d'idees que fa topar entre ells, els revolucionaris russos. Sabia que em trobaria davant de diverses tendències revolucionàries. Però on la meva sorpresa ha estat sincerament dolorosa fou el dia en què em vaig convèncer que els germans revolucionaris anaven un xic lluny en els mitjans amprats per sostenir llurs conviccions.

»Prou que sé com obraven els que avui són minoritaris, en la lluita forçosament subterrània que havien de sostenir per expressar llur opinió; no és que hi hagués res d'hostil contra el règim soviètic, sinó una lluita de tendència en el sí d'aquest règim...

»Tot això no és suficient per decepcionar un revolucionari que sap que la lluita serà llarga i que no és pas en onze anys de poder que es pot infantar aquell món nou pel qual treballem tots.

»Estic meravellat — ha afegit — de la gran obra d'educació realitzada pels Sovits. Vull explicar un fet simbòlic. Les escoles primàries i les sales de lectura es multipliquen amb una rapidesa desconeguda en altres bandes. Aquesta set d'instrucció es manifesta sovint en formes que resumeixen per elles mateixes la formidable transformació social que s'opera a Rússia. Tant és així que en el delta del Volga, una antiga església flotant, creada pel tsarisme i destinada als pescadors, ha esdevingut avui una sala de lectura. La bandera vermella hissada dalt del pal sembla anunciar a tots els treballadors de les pesqueries la fi d'un règim d'ignorància i l'arribada d'una cultura nova. Us asseguro que no he pogut contemplar aquest símbol sense sentir com la meva sang m'escanyava d'emoció.»

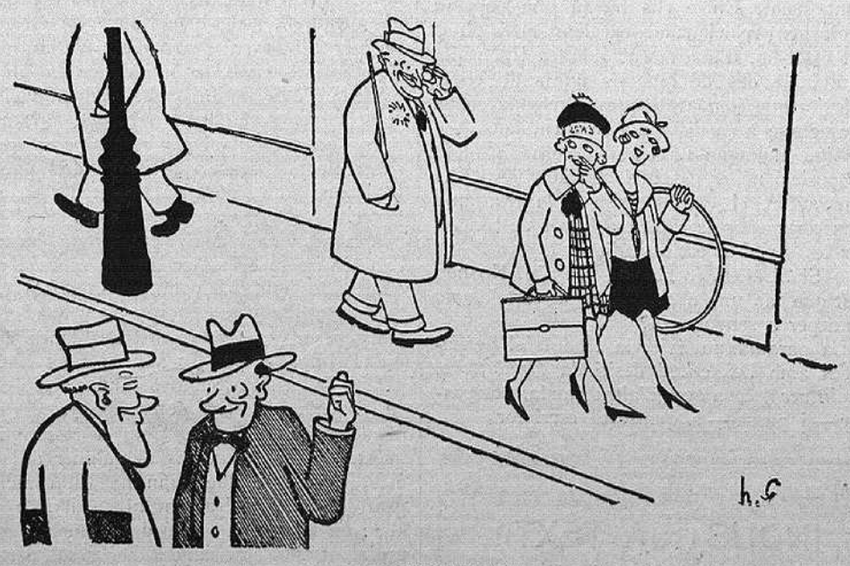
Respecte l'opinió que li mereixia Trotsky, en aquest moment exiliat a Constantinoble, Panait Istrati ha afirmat que respectava les conviccions de Trotsky i que creia sinceram ent en la seva integritat de gran proletari.

Aquest número ha passat per la censura

Lavabos Cardona. Vergara, 1

CALZADOS
MINERVA
Sociedad Anónima
CALÇATS Minerva S.A.
Via
Laietana, 30

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 · Aragó, 225 · Telèfon 70873

LA PRIMAVERA

— Sembla que li interessen les minories... Deu ser un delegat de la S. D. N....

(*Le Canard enchaîné.*)

LES LLETRES

MARTÍNEZ, EDITOR

Conte inèdit d'AVELÍ ARTIS

Entre la vintena de burgesos que vaig patir mentre vaig fer de caixista, va haver-n'hi un —el senyor Martínez—pintoresc a tot ésser-ho. Era un home petit, rabassut, de pèl de color de cànem i ulls de gat, minúsculs, que no estaven mai quiets sota unes celles d'un dit de gruix, com ara les d'En Bernat i Duran, ilustre crític que amb la mateixa traça que descobreix un plagi escriu una comèdia per ensenyament d'autors i major glòria del teatre català.

Els que el coneixien de temps, contaven que, amb mires a establir-se, En Martínez havia treballat a una casa important, on no era possible de comprovar la desaparició constant de paquets de material. Amb mala intenció, justificada a l'encarregat per la llarga distància que hi havia de la impremta a casa seva, l'home cada migdia es feia dur el dinar per la muller; i ell i ella se'l menjaven al taller, asseguts a uns caixons, al peu del rang on ell treballava, en la quadra solitària a aquella hora. Acabada la menja, la dona recollia plats, coberts i cassola, i junt amb el paquetet que el marit s'havia donat bona manya de preparar durant el matí, ho entaforava dins el cistell de la minestra.

Avui cinc quilos, demà tres, demà passat altres cinc, En Martínez va reunir-ne tres o quatre centenars, suficients per a fer treballar una minerva com una carraca, adquirida per una quarentena de duros a la casa Steinhausen, i la qual va instal·lar al costat de la taula del menjador, a un pis infecte del carrer de Sant Jeroni, on mal vivien.

En plegar del treball, En Martínez se n'anava de dret cap a casa seva, i, mentre rosegava el sopar sense asseure's, ara una queixalada i ara la justificació d'una ratlla, es posava a fer motllos sota un llum de petroli, traient el fetge per la boca, per tal que l'endemà la dona i la cunyada, repartint-s'ho a conveniència, fessin rodar a cops de peu aquella desferra que feia trepidar tota la casa, i es traguessin del davant cinc o sis mil tiratges. I, ai d'elles, si la tasca que els deixava no fos enllestida!

Tots els drapaires de l'ofici acabaren per conèixer-lo, i li anaven a oferir tota mena de rampoines, de les més dubtoses procedències, que ell adquiria quan el preu que n'hi demanaven no arribava a les tres pessetes.

Aixímateix, els corredors que necessitaven feina de tres al quarto recorrien a En Martínez, segurs que havien d'avenir-s'hi. Quan arribava l'hora del regateig, cap dels avantatges de què gaudia En Martínez no era negligit en la conversa per tal que s'acabés el gitanejar.

—Apa, home, apa! A vós rai, que tot us surt de franc! No heu de pagar ni contribució, ni material, ni tinta!

—Veiam si creureu que m'ho regalen!

—Tant com això, no: fóra massa!

En Martínez no ignorava que una punta d'enuig per la insídia podia fer-li perdre bous i esquelles, i optava per contestar:

—Vinga, vinga, aranya! Mentre pugueu escanyar els pobres, ja esteu content.

* * *

Així, tal com queda dit, va començar de pastar-se l'opulent fortuna d'En Martínez. Jo el vaig conèixer quan ja era un editor fet i pastat. Tenia un bon taller al carrer de Muntaner, una torre de les de Déu n'hi dó a Sant Gervasi, i una posturera haca enganxada a una tartana flamant, precursores del magnífic Hispano que el senyor Mateu li havia de fer comprar uns anys després. Llavors editava una revista setmanal il·lustrada i carrinclona, una mica "picaresca", de la qual collocava vint i tants mils exemplars, a trenta cèntims, i llançava cada mes tres o quatre volums de la més heterogènia literatura, gairebé tot traduccions infames del francès, les quals s'escursaven o bé s'allargaven segons les necessitats del número de planes que havien de tenir els volums. Encara recordo una obra de Zola a la qual el corrector de proves va afegir un epílec de vuit planes, completament inèdit i original.

Una altra de les especialitats editorials de la casa consistia a canviar el títol de l'obra i atribuir-ne la paternitat a autors completament imaginaris, a novelles de Pereda, Alarcón, Galdós o Palacio Valdés i embarcar-ne caixes cap a les Amèriques, per tal que els crítics d'allí descobrissin nous valors a la prosa espanyola.

* * *

Tots els periodistes castellans d'aquell temps coneixien al senyor Martínez. Tots, un dia o altre, queien a les seves urpes, garfits per la necessitat de les deu pessetes que els havien de treure del damunt la fam d'un parell de dies.

Els qui es trobaven en aquest cas, contaven la següent anècdota:

"Quan li demanes un duro, de seguida se l treu de la butxaca i comença de jugar-hi, passant-se'l de l'una a l'altra mà, com un malabarista. Mentre et fa glatir ensenyan-te'l, et diu, paternal:

—I doncs, *amigu?* Còm és que us trobeu tan atrapat? Tanmateix sou massa gran perquè encara no us corregiu! Ningú no diria que un home del vostre talent—perquè mireu que en teniu, mala negada!—no pugui trobar la manera d'endegar la seva vida. Veiam, veiam: per què el voleu, ara aquest duro?

—Tinc una nena malalta.

—*Malu!* Això sí que cal reconèixer que és una contrarietat. Quants anys té?

—Quatre.

—Quatre? Rediable! I amb la misèria que passeu (que no us ve pas d'avui), encara teniu humor de posar criatures al món?

—Té rao; però ara no puc pas matar-la.

—Home, és clar que no! No us ho aconsellaria pas! Quin mal té?

—Angines.

—Doncs no n'hi ha per alarmar-se. Mireu: jo sé un remei casolà de resultats positius, i us costarà només pocs cèntims: gàrgares de llimona amb sal. I sabeu què va bé, també? Una infusió de fulles d'agrimònia.

—Ja ho he provat tot, senyor Martínez. Només em resta confiar en els efectes saludables de la medicina que el metge ha receptat, i per a anar a cercar-la m'he aventurat a donar aquest pas.

—Porteu la recepta?

—Sí senyor: vegi.

—Però això no us costarà més enllà d'un parell de pessetes! Compte amb malgastar sense solta ni volta, amic meu! Els diners costen molt de suar! En fi, perquè vegeu que vull servir-vos, porteu-me un articlet pel periòdic i us donaré les cinc pessetes que em demaneu.

—El cas és que l'article encara he de fer-lo, senyor Martínez. Li prometo que si em dóna aquest duro que tan galanament ha començat d'ensenyar-me així que l'hi he demanat, aquest vespre mateix escriuré i demà matí a primera hora l'hi faré portar les quartilles per la meva cunyada.

—¿Què viu amb vós, la vostra cunyada?

—Sí, senyor.

—Rediable! ¿Què hi teniu dins el cap, en el lloc del cervell? ¿No podeu menjar vós, amb la vostra dona i amb la vostra filla, i encara us carregueu de parents?

—Té catorze anys, i no té pare, ni mare, ni ningú més al món que la seva germana, és a dir, la meva dona. Amb qui ha de viure?

—Còm podeu anar bé?

—No es faci pregar tant, senyor Martínez.

—En fi, no en parlem més. Porteu-me canvi d'aquest duro i us donaré tres pessetes. Demà, quan jo tingui l'original, vós tindreu la resta.

—Aquí van les dues pessetes.

—Veieu com volieu fregir-me-la? Si us conec més a tots plegats que la mare que us va posar al món!

—Doncs, sàpiga-ho: a casa avui no s'ha dinat i no sé pas si es soparà; depèn del que costi la medicina.

—Bé, home! Per un dia de dejunar, ningú no mor!

El peticionari té a la mà, per fi, el duro que des de fa deu minuts l'editor li fa ballar davant dels ulls.

El senyor Martínez se n'acomiada amb uns copets manyacs a l'espatlla.

...Quan l'apotecari allarga el braç per a cobrar la medicina, adverteix que el duro és fals".

* * *

La imaginació del senyor Martínez era fertilíssima quan es tractava de cridar l'atenció dels que s'embadoquen amb les penjarelles dels quioscs de periòdics. Sota una coberta de dibuix francament equívoc, i amb títols tan suggestius com aquests, per exemple: "Un coloquio en camisa", "Para pasar una buena noche", "Cuando el marido se ausenta", "Para aprovechar la cama", "¡Por lo menos, tres", publicava una sèrie de contes retallats per ell mateix, a l'atzar, de *La Ilustración Artística*, del *Blanco y Negro* o de *La Semana Cómica*, blancs com un full de paper i innocents com un infant de tres anys. La qüestió era enganyar els milers i milers de badocs que compraven aquelles bajanades, les quals, malgrat la mala intenció de llurs títols, es salvaven del perill d'ésser denunciades a la policia pels de la *Fulla*, perquè aquelles responien sempre, amb sarcàstica ingenuïtat (per paradoxal que la frase sembli) al contingut del llibre. Així, dintre d'aquell que es retolava maliciosament: *¡Por lo menos, tres!*, hi havia tres contes. Doncs tots els altres tenien una justificació semblant.

El crèdit d'editor expert del senyor Martínez s'estengué con una taca d'oli per tota la península i les Amèriques llatines (llavors els americans compraven vaixells sensers de ximpleries impreses en espanyol); i aviat disposà d'una xarxa de corresponsals que constituïa el seu més legítim orgull d'editor: no sols pel nombre de les fitxes i el crèdit de cadascuna, sinó perquè aquella tria de representants era, millor, una selecció de diexebles d'una escola comercial pròpia, puix seguien al peu de la lletra les normes que la casa els assenyalava, encaminades, no cal dir, a reunir, al costat d'una activitat màxima, una prudència expectant, un tacte extremat i el do sense preu de suggestionar el client i fer-li empassar gat per llebre.

* * *

El nostre ofici va sofrir, dins un terme que aquells que el visquérem el trobàrem curt com un obrir i tancar d'ulls, una renovació absoluta dels procediments de treball: d'avui a demà s'imposaren les màquines de compondre i es conegueren, junt amb una pila d'altres enginyoses innovacions que havien de facilitar la feina de les seccions secundàries, les màquines de tiratge que duplicava, almenys, el de les usades fins aleshores.

El senyor Martínez, si bé es planyia del trasbals que tot plegat significava pels homes del seu temps i de la seva cultura, no desaprofitava cap dels avantatges que al seu negoci podia treure del trasbals. El taller va engrandir-se fins a fer-se imprescindible l'edifici propi i els primitius elements de producció foren canviats per uns altres de novíssims. Els vells foren venuts, en condicions usuràries, a pobres impressorets que s'establien en un acces d'optimisme, desplagades al vent de la il·lusió les ales d'aquell esperit d'independència que els nostres obrers comencen de covar el dia que creuen conèixer els trucs de l'ofici. Res no es salvà de la febre transformadora que sobtà el senyor Martínez, fora d'unes quantes caixes de tipus vells per les quals sentia un entendridor afecte: aquelles que havien pastat la seva fortuna en el pis infecte del carrer de Sant Jeroni.

Aquell home eixut, rígid, incommovible davant qualsevol dolor, per agut que fos, no passava per la nostra secció que no s'atansés al vell rang i no obrís un parell de caixes i no rondinés als aprenents si hi trobava pols. Només jo, malfiat de mena (i potser dos o tres companys més, tan malfiats com jo i de fons enterbolit per aquella mica de pòsit de rancúnia pels burgesos que pervenia dels drames de l'Iglésies, de la lectura d'obres de sociologia editades a València, de l'assistència a les "Vetllades Avenir", etc., veia en aquell encantament del senyor Martínez pel material atrotinat i en desús, com una mena de remordiment de consciència. "Ah, vell! Si poguessis tornar-lo a aquells de qui vas robar-ho,—ens déiem entre dents—quina pau no portaries a la teva ànima!".

* * *

El senyor Martínez va envellir molt de pressa. Tot just si tombava els seixanta anys i el cabell començà de caure-li i deixà al descobert una clepsa arrugada. Patia de reuma i tingué de recórrer a uns bastons per caminar. En pocs mesos s'aprimà, i els ulls perderen la vivor. Li calia fer un esforç per alçar el cap per a veure què passava al seu voltant. Aquesta prematura decrepitud el tornà d'un humor agre, el qual esbravava damunt els qui tenia més a la vora. La gent del despatx i els encarregats acabaven estemordits en arribar l'hora de plegar. Per qualsevol contrarietat movia un vol, cridava, tossia i es congestionava, vermell com un perdigot, per no poder treure la bilis que li obstruïa la gargamella.

Per a empitjorar-ho, al defora les coses canviaren radicalment sense que gairebé el senyor Martínez se'n donés compte. En un terme de dues o tres anyades, com si s'ho haguessin dit, una multitud de badocs d'Espanya i d'Amèrica deixaren de comprar les bestieses que ell editava i es llançaren, amb golafreria, damunt d'altres bestieses editades per altres Martínez; però el nostre no tingué esma per renovar-se i sobrevingué pel seu negoci una crisi paorosa. Damunt els paquets de llibres que omplien els prestatges del magatzem es posaren dos dits de pols. Aquells corresponsals que havien estat l'orgull de la casa feien el sord als prospectes que, un rera l'altre, i com un darrer suprem esforç, En Martínez feia trametre'ls-hi. Si li responien era per a aconsellar-li la publicació d'altres obres i el consell contribuïa a enervar-lo. No hi havia res que el revoltés tant com que qualsevol llibreter d'Arcos de Calínez s'atrevís a assenyalar-li orientacions.

Els crits, els renys, els blasmes, les queixes sense fonament eren per a la dependència el nostre pa de cada dia. Mai no volgué atribuir a la seva incapacitat mental, a la seva desfeta física, el daltabaix sofert pel negoci. Havia fet una fortuna pel seu propi esforç i era rebec a resignar-se, a creure en una sobtada ineptitud.

* * *

Un dia del mes d'abril, després d'una escena violenta amb un dels encarregats, aquest entrà al taller i ens digué que el senyor Martínez, en un rampell dels seus, l'havia despatxat, sense que cap raó justifiqués l'atzagaiada.

Si la del senyor Martínez no era justificada, tampoc no ho fou la que nosaltres férem en declarar-nos, de sobte, en vaga "per solidaritat". La solidaritat era un tòpic que en aquells temps feia fer tota mena de taranibanades als que mal menaven i als que pitjor obeïen. Un bordegàs qualsevol proposava, dins un taller: "Pleguem?", i els altres responien, amb entusiasme: "Ja hem plegat!" I les màquines paraven i els componedors eren deixats en sec, sense ni tan sols acabar la línia començada.

Els prudents, els que tenien un punt per pensar en les trifulques que esdevindrien a casa seva si el dissabte no hi portaven la setmanada, proposaren que, abans de plegar, una "comissió" s'entrevistés amb el burgès i li proposés la revocació de l'ordre en evitació del conflicte. Però ningú no se'ls escoltà. Foren titllats de "bens", de "covards", d'"inconscients" i de "mesells"".

Tantmateix feia una pila de mesos, d'anys, que els obrers de can Martínez treballàvem, sense gaudir d'altres festes que les del calendari. Gairebé a totes les altres cases de l'ofici hi havia hagut vagues més o menys llargues, i el personal respectiu havia donat proves públiques d'afirmació proletària, mentre que nosaltres, engorronits, ens havíem concretat a donar els vint cèntims cada setmana per a la Societat. D'altra part, tot just sortits d'un hivern cru, als carrers els arbres es coronaven d'un verd que se'n duia el cor, les orenetes xisclaven, el cel enlluernava amb el seu blau puríssim i el sol era com una manyaga de tan suau i de bon pendre.

En Martínez, en veure'ns plegar, restà més parat que les màquines. Va treure el cap per una finestra que tenia al despatx i des de la qual dominava tot el taller i va cridar, d'allí estant:

—Ja us morireu de fam, si no heu de menjar pa fins que jo torni a pagar-vos-el!

Acabàrem de rentar-nos, de vestir-nos, amb la il·lusió de qui va a un aplec i una mica més envanits de la transcendència del nostre gest en veure el burgés despitat i tret de polleguera. I ens llançàrem al carrer, convençuts de la nostra condició d'obrers conscients.

* * *

Quan el senyor Martínez es trobà sol dintre cinc mil metres quadrats de terreny, sota la coberta d'Uralita, sense poder-s'ho definir d'una manera clara, va sentir-se desplaçat de l'època en què vivia. Va fer-li l'efecte que tot d'una s'havien trencat els lligams que el subjectaven a una pila d'interessos d'índole diversa: la Hisenda, les Cambres del Llibre i Industrial, la Unió Obrera de l'Art d'Imprimir, l'Institut Català de les Arts del Llibre, el Foment del Treball, els fabricants de paper i de maquinària, els llibreters, els lectors espanyols i americans; tot un món, en fi, dins el qual es pensava haver arribat a ésser alguna cosa. Li semblava que tot d'un plegat, i sense que es mogués del darrera d'una de les màquines on havia anat a parar ranquejant recolzat en els bastons, aquell món es feia enllà i s'allunyava d'ell a llargues gambades. I es sentia mancat d'esma per a seguir-lo i que aquella manca el deixava isolat dintre l'edifici alçat a còpia de suors i de misèria, amb els magatzems plens de llibres imbècils que mai més ningú no compraria. Veia que si era cert que tot allò que tenia al davant testimoniava que s'havia enfilat com una carbassera, també ho era que havia perdut la ufana i que la gerdor dels pàmpols s'havia esgrogueit de pressa i corrent, i que ja no tenia canyissar ni paret on arrapar-se, i que el cap, com el fruit de la planta, feia soroll de buit... I quina cosa! A mesura que notava que tot un món i tota una època li fugien de la vora, treia l'entrellat d'una pila de problemes que uns mesos abans pugnava per no entendre: les reivindicacions obreres; les pretensions dels escriptors, els quals ja no es conformaven a traduir llibres a vint duros; el cop d'ull del públic que d'una hora lluny ensumava quan li volien donar gat per llebre; els consells dels corresponsals... I com més clar ho veia tot, més allunyat se'n sentia.

Una mena de tristesa de falla d'energies, de venciment interior, d'incapacitat per sobreviure comercialment a tantes dificultats per un home com ell, fet a menjar poc i pair bé, va apoderar-se del pobre senyor Martínez. I un matí va llevar-se mogut per un determini heroic: liquidar-ho tot, plegar, alçar, de pressa i corrent, una frontera definitiva entre ell i aquell món que se n'hi anava del costat.

Quan avui una màquina, demà una altra, totes foren arrencades, va restar sol i vern, en un recó de l'ampla quadra, aquell rang amb una dotzena de caixes històriques, plenes de material ennegrit i atrotinat, com l'ànima del qui ho havia adquirit amb la complicitat de la seva dona i del cistell on ella li duia el recapte. Per últim, un carro ho carregà tot i ho portà, empastellat pels sotracs, a la torre de Sant Gervasi, i sembla que allí foren enterrats, per a sempre més, rang, caixes, tipus i Martínez.

La votació al Teatre Romea

(Continuació de la 1.ª pàgina)

Al vestíbul de baix

Per la distribució del venerable teatre del carrer de l'Hospital, amb l'entrada general completament separada del pati i del primer pis, la votació havia d'efectuar-se en dos llocs distints: una taula a baix, en el vestíbul de la planta baixa, i una altra al segon pis.

Les coses anaren amb molt d'ordre i bona fe, com no era menys d'esperar del públic —en majoria, de la clàssica clientela del Romea: l'honrada classe mitjana barcelonina—. A cop d'ull, donava la impressió que els vots eren molt repartits entre diferents obres.

L'urna era, a baix, una espléndida caixa pintada d'or i coloraines, que posada a l'escenari i vista de les localitats, deu ésser d'un gran efecte escenogràfic.

El públic semblava molt conscient, puix que a penes es va acostar ningú a demanar detalls: ja sabien de què anava.

Un espectador que va entrar tan corrent —feia tard— que ni va arreplegar butlletí de vot ni prospecte del *Procés de Mary Dugan* i a penes va donar l'entrada, va aprofitar el primer entreacte per acostar-se a la taula.

—A veure—digué—, em volen deixar llegir això?

Es posà les ulleres i llegí la llista de les vint-i-una obres amb detenció. Féu la seva tria i la justificà.

—Sí, senyor; marco *Quan el cor parla*. Per mi és la millor obra catalana d'aquesta temporada, i endemés molt moral i educativa. Això és teatre!

La nit del dissabte votà el poeta Ramon Vinyes, no sabem per qui. En Sagarra també fou vist, dissabte a la nit i diumenge també a la nit. No sols no votà cap dels dos dies, sinó que, a punt de conmençar la votació, un dels que vigilaven la taula li digué:

—Aparta't, que amb la teva presència pots coaccionar la votació.

Quan fou fora, entre els empleats es comentava el Premi. Un d'aquests, referint-se a Sagarra, opinà:

—El que és si el guanya aquest, no li duraran les pessetes ni quatre dies.

Un altre digué:

—El que hauria de fer el que guanyi, és convidar a un sopar tota la redacció del periòdic.

No ho diem per res, sinò perquè, com a cronistes, hem de consignar-ho.

A l'entrada general

Dissabte a la nit aquest públic modest que no pot arribar més enllà de l'entrada general sense experimentar una gran extorsió econòmica, va votar amb bastant d'interès. Sobre unes 150 entrades es recolliren 97 vots. L'urna fou estrenada amb els vots de tres noies molt gentils, que digueren que votaven per *Les llàgrimes d'Angelina* perquè era l'obra més bella de les de tota la llista i la que estava més plena de sentiment.

A la primera funció de la tarda—públic infantil que anava a veure *Els tres tambors*—hi va haver molts vots per En Bonavia repartits entre aquesta obra i *La caputxeta vermella*. Alguna de les persones grans que acompanyaven els menuts votaren—segons deien—per *En Pere sense por*.—No per l'obra, sap?, sinó per l'autor, que s'ho mereix.

En la segona secció (públic atapeït a les graderies altes, que anava a veure els vuit actes de *La Mary Pickford del carrer de l'Hospital* i *El milionari del Putxet*), tot i que hi havia a la vora de quatrecentes entrades despatxades, la gent no va votar gaire—69 vots solament—degut a causes múltiples: a dificultat per entrar i sortir del lloc on hom seu, quan tot és ple; al fet que una gran majoria dels espectadors hi estan molt ben acompanyats, etc. Ara, que, els que van votar, pel que espontàniament deien, tot i que anaven a presenciar un programa Màntua, no el votaven pas. En canvi hi havia una gran devoció per *Qui no és amb mi...* d'En Vinyes, i per *Els Fills* d'En Millàs-Raurell, i algun que altre vot escadusser per *La bruixa blava* d'En Vallmitjana. Tot això, sempre, a jutjar per la pròpia confessió dels votants que comentaven la votació i es declaraven, puix que altrament l'urna era sagrada i els vots hi eren depositats plegats, sense que ningú dels que la vetllaven, amb l'urbà de testimoni, hi tafanegés.

A la nit, públic de *L'hereu Riera*, bastant reduit a causa del xàfec que va caure a tres quarts de nou, va votar a proporció més gent. De 180 persones que es trobaven al galliner, en varen votar 101. Les dones, unes grans simpaties per En Vinyes, i els homes per en Millàs. En Sagarra també apassionava, i tenia els seus defensors. Ja era un públic més intelligent. Com a resum d'aquestes quatre votacions al galliner de Romea, pot dir-se que quan ha votat menys gent és quan precisament hi havia més públic: en la segona sessió del diumenge a la tarda. Potser precisament per això, perquè és públic de diumenge a la tarda, l'interès del qual és purament de passar de les sis a dos quarts de nou en un lloc o altre on facin funció.

Pel forat del pany

La intenció era bona

Un grup d'amics discuteixen on anar havent sopat. Entre ells hi ha una persona molt ben relacionada, excellent persona a tot ésser-ho, d'una moral, pública i privada, intatxable des de tots els punts de vista. Afegim que el nom d'aquesta persona acaba d'afegir-se a la llista d'autors catalans.

Algú anomena un teatre determinat, i la proposició no és pas mal acollida, llevat del nou autor, el qual s'oposa a la tria amb una certa energia. Posat a haver de concretar les seves objeccions, diu:

—Si hi aneu, jo no vull venir-hi. No heu vist que fan una obra, segons el cartell, «no apta per a senyoretes»?

La paraula no li havia traduït el pensament amb l'exactitud desitjada *(traduttore, traditore)*, cosa que, d'altra banda, pot passar—i passa—a qualsevol escriptor.

TRENCATS

Tingueu sempre present que els millors aparells del món per a la curació de tota mena d'hèrnies, són els de la **CASA TORRENT,** sense traves ni tirants molestos de cap classe, no molesten ni abulten, amotllant-se con un guant. Homes, dones i nens han d'usar-los. En bé de la vostra salut, no heu de comprar mai braguers ni embenatges de cap classe sense veure abans aquesta casa, **n.º 13, carrer de la Unió, n.º 13, casa Torrent,** Barcelona. — Molt de compte a no equivocar-se de casa.

Nota important. — Els lectors de MIRADOR que presentin aquest anunci seran atesos amb preferència pel que es refereix a condicions.

INDUSTRIA TEXTIL

Enviem de franc llista il·lustrada.

LLIBRERIA FRANCESA

Rambla del Centre, 8 i 10